

*»Branje človeka izpopolnjuje, razpravljanje ga pripravi,  
pisanje mu da natančnost.« Francis Bacon, angleški filozof*

## Uvodnik odgovornega urednika

V današnjem kompleksnem in medsebojno povezanem svetu se subjekti mednarodne skupnosti vse bolj zavedajo, da sami ne morejo premagovati globalnih izzivov. Učinkovito mednarodno regulativno sodelovanje, okrepljeno z dobro delujočimi, preglednimi in učinkovitimi mednarodnimi organizacijami, se zdi vse bolj ključno za premagovanje globalnih izzivov, obvladovanje in upravljanje tveganj sedanjih in prihodnjih kriz ter zagotavljanje ekonomske, socialne in okoljske blaginje za vse. Mednarodne organizacije predstavljajo hrbtenico učinkovitega globalnega sodelovanja in upravljanja ter imajo ključno vlogo pri podpiranju mednarodnega regulativnega sodelovanja in doseganju ciljev javnih politik. To zagotavljajo tako, da svojim članicam omogočajo platforme za stalni večstranski dialog, izmenjavo izkušenj in razvoj skupnih pristopov. Mednarodne organizacije imajo različne institucionalne oblike in širok nabor razvitih pravno zavezujočih in nezavezujočih mednarodnih instrumentov, ki so prilagojeni njihovim mandatom in institucionalnemu okolju (OECD, 2021, 12–14). Zagotavljanje kakovosti mednarodnih instrumentov je ključno za spodbujanje globalnih javnih dobrin, reševanje čezmejnih vprašanj, vključno z doseganjem ciljev trajnostnega razvoja. Seveda pa se tudi mednarodne organizacije spoprijemajo s perečimi vprašanji spreminjajočega se mednarodnega okolja in svetovne ureditve, v katerem se vse bolj bohoti preplet številnih akterjev, interesov, pritiskov in omrežnih komunikacij. Ta pozornost je toliko bolj upravičena, ker mednarodne organizacije, kot ugotavlja Benko (2022, 212), vse bolj posegajo tudi v ključna vprašanja mednarodnih odnosov, kot so zagotovitev mednarodnega miru in varnosti ter razvoj in krepitev političnega, ekonomskega in funkcionalnega sodelovanja med državami.

Vprašanje, kaj spodbuja k podpori ali nasprotovanju mednarodnim organizacijam, ostaja neodgovorjeno, saj o tem še nimamo veliko raziskav niti sistematičnega znanja. V času, ko se spreminja svetovna ureditev in pojavljajo strateški premiki na različnih področjih (ekonomskem, socialnem, kulturnem, varnostnem), so

pričakovanja držav in družbe po skupnem ukrepanju nedvomno vse večja. V takih okoliščinah se hitro pokažejo razpoke in slabosti večstranskih sistemov na eni ter močni pritiski na mednarodne organizacije na drugi strani. Zaradi prizadevanj za demokratično udeležbo, enako obravnavo, soglasje in odzivnosti na potrebe članic se številnim zdijo mednarodne organizacije birokratske, počasne in oddaljene. Vse večje nezaupanje v javne institucije posledično krepi dilema glede učinkovitosti mednarodnega sistema, ki temelji na pravilih (OECD, 2021, 3). Lenz in Viola (2017, 939) postavljata vrsto skrb vzbujajočih vprašanj, ki senčijo razumevanje pomena mednarodnih organizacij v svetu, zlasti z vidika dojemanja njihove legitimnosti in manifestiranja družbenih vrednot in norm. Podobno krizo legitimnosti mednarodnih organizacij ugotavljata tudi Dellmuth in Tallberg (2015, 451), pri tem pa dodajata, da je družbena legitimnost ključnega pomena za učinkovitost mednarodnih organizacij. Prednost dajeta predvsem zastopanosti interesov, uspešnosti institucij in ekstrapolaciji zaupanja. Tudi institucionalistična teorija na temelju opravljenih raziskav poudarja primanjkljaj legitimnosti mednarodnih organizacij, ki posledično ustvarja pritiske na institucionalno reformo.<sup>1</sup> Poleg temeljnega spoznanja, da je legitimnost lahko vir institucionalnih sprememb, pa še vedno ne vemo veliko o pogojih, ki bi mednarodno organizacijo privedli do teh sprememb in kakšne institucionalne spremembe bi zaradi tega sploh opazili.<sup>2</sup> Zaznavanje ali razumevanje uspešnosti mednarodnih organizacij se namreč v svetu zelo razlikuje, zato je tudi oblikovanje univerzalnih meril, po katerih bi ocenjevali uspešnost organizacij tako z znanstvenoraziskovalnega kot tudi družbeno-političnega vidika precej omejeno.

Ne glede na prednosti in slabosti, razhajanja in zблиževanja je obstoj mednarodnih organizacij nujen, četudi, kot pravi Benko (2022, 227), bodo spreminjale svoj položaj bodisi v smislu perpetuiranja položaja, na katerega vplivajo države s svojo suverenostjo, bodisi v smislu podružbljanja svoje politike. Številni problemi, s katerimi se spoprijemajo današnje družbe, so nadnacionalnega značaja, zaradi česar se države vse bolj zanašajo na mednarodne organizacije pri iskanju

<sup>1</sup> Takšne pritiske legitimnosti lahko prepoznamo pri globalnih večstranskih organizacijah (Mednarodni denarni sklad, Svetovna trgovinska organizacija, Združeni narodi), ker ne predstavljajo glasov, interesov in vrednot držav v razvoju in njihovih državljanov. Vprašanje legitimnosti mednarodnih organizacij pa je prisotno tudi na regionalni ravni (EU je na primer po nekaterih raziskavah v krizi legitimnosti) (več o tem na primer Lenz in Viola, 2017, 940).

<sup>2</sup> Upoštevajmo na primer, da je bila ustanovitev parlamentarnih organov pomemben odziv na pomisleke glede legitimnosti v regionalnih mednarodnih organizacijah, vendar je bilo le malo prizadevanj za njihovo uvedbo na svetovni ravni, kljub obsežni teoretični literaturi, ki obravnava prednosti ustanovitve mednarodnih parlamentarnih organov. V Združenih narodih se na primer predlogi za ustanovitev parlamentarnega telesa, da bi odpravili pomanjkanje legitimnosti, pogosto obravnavajo kot radikalni, in ne kot tisti, ki krepijo legitimnost.

političnih rešitev. Tokratna tematika Vojaškošolskega zbornika osvetljuje prav njih – mesto mednarodnih organizacij v svetovni politiki. Skupno razumevanje mednarodnih odnosov, ki jih najprej usmerjajo mednarodne organizacije, pa bi bilo pomanjkljivo, če ne bi poudarili še prepleta dvoje perspektiv: liberalne mednarodne ureditve in konvergenco mednarodnih organizacij. Tako prva kot druga perspektiva se v današnjem izredno dinamičnem in negotovem okolju spoprijemata z vprašanjem preživetja oziroma globoke preobrazbe.

V okviru prve perspektive je treba poudariti, da liberalna mednarodna ureditev (angl. *liberal international order*) že od konca štiridesetih let 20. stoletja vpliva na mednarodne zadeve in ureja odnose med kapitalističnimi, demokratičnimi in industrializiranimi državami. Danes veliko avtorjev (na primer Lake, Martin in Risse, 2021, 1) ocenjuje, da je ta ureditev pred številnimi in obsežnimi izzivi, ki jo načenjajo populistična, nacionalistična in antiglobalistična gibanja, vzpon enakovrednih konkurentov z drugačnimi, bolj državocentričnimi usmerjenimi gospodarstvi in avtoritarnimi političnimi sistemi ter negotovo varnostno okolje (podnebne spremembe, zdravstvene krize, naravne nesreče, vojaške grožnje). Ni prvič v zgodovini, da se liberalna mednarodna ureditev spoprijema s težavami, izkazala se je za vzdržljivo, vendar kombinacija notranjih in zunanjih izzivov kaže na to, da bo tokrat morda drugače.

Spomnimo, da je bila liberalna mednarodna ureditev oživljena po koncu druge svetovne vojne in je zaslužna za kolektivno obrambo Zahoda pred ekspanzionistično Sovjetsko zvezo, podpiranje razvoja proste trgovine in mednarodne mobilnosti kapitala, širjenje demokracije in spodbujanje človekovih pravic. Na splošno velja, da je liberalna ureditev po letu 1945 omogočila sodelovanje brez primere med državami Severne Amerike, Zahodne Evrope in Japonske. Čeprav je na tej ravni splošnosti nemogoče določiti vzroke in posledice, je v jedru ureditve prevladal znani »demokratični mir«, države demokratičnega miru pa so oblikovale pluralistično varnostno skupnost, v kateri uporaba vojaške sile med članicami ni bila več predvidena. Liberalna ureditev je pomagala rešiti vprašanje kolektivnega ukrepanja, ki je v preteklosti onemogočalo prizadevanja za odvrčanje skupnih varnostnih groženj. Sodelovanje se je razširilo na liberalizacijo mednarodne trgovine in kapitala. Države, ki so sestavljale jedro liberalne ureditve, so imele koristi od močno razširjene delitve dela in so uživale zgodovinsko visoke stopnje gospodarske rasti in življenjskega standarda. Realni dohodek na prebivalca v ZDA in Zahodni Evropi se je po drugi svetovni vojni v obdobju med 1950 in 2016 več kot potrojil (Lake, Martin in Risse, 2021, 6).

Sčasoma se je ekonomski liberalizem razširil v številne druge države, vključno s Kitajsko in Indijo, zaradi česar se je absolutne revščine rešilo več ljudi kot kdaj prej v zgodovini človeštva. Liberalna ureditev je pomagala utrditi demokracijo v nekdanjih fašističnih ali militarističnih državah in spodbujala širjenje demokracije po vsem svetu.

Čeprav je za veliko ljudi v številnih državah liberalna ureditev prinesla precejšnje izboljšanje kakovosti življenja, se Zahod, kot središče vrednot liberalne demokracije, milo rečeno, ni dobro spopadel s sodobnimi globalnimi varnostnimi izzivi (podnebnimi spremembami, migrantsko problematiko, mednarodnim terorizmom). Problem ustvarja tudi neenakomerna porazdelitev bogastva in ustvarjenega dobička znotraj držav in med njimi. V tem pogledu liberalni mednarodni red danes predstavlja precej izpodbijajoč koncept. Ali je torej liberalni mednarodni red resno ogrožen? V transnacionalnih odnosih in svetovni politiki danes nastopa množica raznovrstnih akterjev, skrb zbujaajoč je tudi trend, da ameriška hegemonija upada, medtem ko je svetovni red doživel temeljne spremembe (Lake, Martin in Risse, 2021). Veliko trenutnih izzivov, ki jih v zahodnih družbah predstavlja liberalna ureditev, prihaja od politične desnice. Pred nami je torej tako akademsko kot politično vprašanje glede izida liberalne mednarodne ureditve. Ali bo liberalni mednarodni red preživel različne napade starih in novih akterjev institucionalističnih teorij, ki so desetletja prevladoval v mednarodnih organizacijah? Ali bo liberalni mednarodni red postopoma izginil in povzročil prepored staromodnega »vestfalskega« reda, ki temelji na ključnem načelu suverenosti? Ali pa bomo priča preoblikovanju liberalnega mednarodnega reda v nov mednarodni red, ki bo ohranil nekatera svoja načela (npr. ekonomski liberalizem, načelno večstranskost), druga pa preoblikoval (pravna država, človekove pravice, demokracija)? V življenju družbe je treba sprejeti stališče in tudi razumeti, da se paradigme oziroma teorije mednarodnih odnosov, od idealistične, realistične, integracijske do globalistične, pojavljajo v času in prostoru, imajo svoj vzpon, obstoj in tudi minevajo. Ta spremenljivost paradigem (*panta rhei*), čeprav te obvladujejo teoretski diskurz o mednarodnem pojavu v nekem časovnem obdobju, je povezana z njihovim pogledom na svet, ki ni globalen, temveč omejen bodisi regionalno, zgodovinsko bodisi funkcionalno (glej na primer Lijphard, 1974, 11–21; Benko, 2022, 100). Zaton ene od njih in vzpon druge razume Khun (1970, 92) kot spopad med različnimi pogledi na svet, pri čemer se nekatere stvari vidijo v različnih medsebojnih odnosih. Še bolj kategoričen in izčrpnjši pri spreminjanju paradigem je Lakatos (1970, 116), ki zagovarja, da mora nova paradigma zadostiti trem merilom: pojasniti mora

vse, kar je pojasnila stara paradigma, pojasniti mora vsaj del tega, česar stari paradigmi ni uspelo, in potrditi mora vsaj del svojih pojasnjevanj z empiričnim raziskovanjem. Za zdaj obstaja precejšen teoretični primanjkljaj v znanosti o mednarodnih odnosih, ki bi lahko odgovoril na spremenjeno podobo sveta ali jo napovedal, pri tem pa nikakor ne bi smeli zapostaviti vloge ontološke presoje.

Druga perspektiva, ki jo omenjamo, temelji na tezi, da se je medsebojna povezanost mednarodnih organizacij se je s povečevanjem števila mednarodnih organizacij v svetovni politiki povečala. Mednarodne organizacije niso atomistične (angl. *atomistic*) organizacije, ki bi vsaka skrbela za svoje zadeve v natančno določenem prostoru upravljanja, temveč so pogosto medsebojno povezane in se prekrivajo po funkcionalnem ali geografskem obsegu. To je osnovno spoznanje, na katerem temeljijo številne raziskave v zadnjih letih. Literatura o institucionalnih interakcijah in kompleksih režimov raziskuje naravo, upravljanje in posledice interakcij med mednarodnimi režimi in organizacijami (na primer Gehring in Oberthür, 2009; Keohane in Victor, 2011). Literatura o raziskavah številčnosti mednarodnih organizacij akterjem odpira možnosti, da svoje interese uresničujejo na alternativnih prizoriščih, in kako že trenutna tipologija mednarodnih organizacij pogojuje ustanavljanje novih organizacij (na primer Jupille, Snidal in Mattli, 2013). Raziskave o medorganizacijskih odnosih opredeljujejo dejavnike in vzorce sodelovanja mednarodnih organizacij pri globalnem upravljanju (na primer Koops in Biermann, 2016). Obstajajo pa tudi raziskovalna dela o tem, kako mednarodne organizacije ustvarjajo družbena omrežja med svojimi državami članicami in kako ta omrežja oblikujejo rezultate v svetovni politiki (na primer Kahler, 2000). Slednja so še posebno pomembna, saj proučujejo učinke skupnih članstev v mednarodnih organizacijah med državami (omrežja) na politične rezultate. Na splošno, kot ugotavljata Sommerer in Tallberg (2019, 403), gre za to, da skupna članstva v mednarodnih organizacijah ustvarjajo mrežne vezi med državami in med mednarodnimi organizacijami, ki olajšajo izmenjavo idej, informacij, kar državam in organizacijam omogoča širitev trgovine, izogibanje sankcijam, blažitev sporov.<sup>3</sup> Če so mednarodne organizacije zelo povezane, to zagotavlja večje možnosti, da informacije, ideje, modeli in norme potujejo med organizacijami, zaradi česar se oblikujejo vzorci konvergence politik in institucij. Povezave med mednarodnimi organizacijami tako delujejo kot poti ali kanali za širjenje v globalnem upravljanju.

<sup>3</sup> V okviru globalnega upravljanja je najboljši primer vloga EU kot modela za regionalno povezovanje v drugih delih sveta. EU je zaradi svojega domnevnega uspeha pri doseganju miru, blaginje in pravne države v Evropi navdihnila druge regionalne mednarodne organizacije, da so prevzele nekatere njene značilnosti (Risse 2016; Lenz in Burilkov, 2017).

Mednarodne organizacije so lahko povezane tudi prek svojega članstva. Članstvo svetovnih mednarodnih organizacij se pogosto močno prekriva, prav tako kot članstvo mednarodnih organizacij, ki so v isti svetovni regiji. Drugič, mednarodne organizacije so lahko med seboj organizacijsko povezane prek institucionalnih ureditev. Razmeroma pogosto se dogaja, da mednarodne organizacije priznavajo medsebojni obstoj, vzajemnost interesov in funkcionalno povezanost s sklepanjem uradnih partnerstev (Sommerer in Tallberg, 2019, 406).<sup>4</sup> Mednarodne organizacije, ki so v isti svetovni regiji, se pogosto srečujejo s skupnimi značilnostmi. Te podobnosti presegajo prekrivajoče se članstvo in temeljijo na značilnostih regionalnih skupnosti, kot so skupne kolektivne identitete in zgodovinske izkušnje.<sup>5</sup> V tem kontekstu se pojavljajo mednarodne organizacije po eni strani kot komunikacijski kanali za nacionalne vlade, ki olajšujejo širjenje politik in norm med državami članicami, po drugi strani pa izkoriščajo svojo omejeno avtoriteto in vire, da povečajo svojo učinkovitost, moč in avtonomijo od držav (glej na primer Abbott, Genschel, Snidal in Zangl, 2015).

Pronicljiva skupina slušateljev desete generacije generalštabnega vojaškega izobraževanja in usposabljanja je pri predmetu Nacionalna in mednarodna varnost pod mentorstvom dr. Pavla Vuka raziskala pomen in razširjenost »orkestracije« mednarodnih organizacij na ključnih področjih, kot so ekonomija, trgovina, finance, okolje, varnost in delo. V raziskavo so bile vključene tako vodilne kot tudi tiste malo manj medijsko pojavne mednarodne organizacije. Podpolkovnik **Mihael Plevnik** je analiziral obrambno in varnostno zavezništvo Aukus, pionirja v novi dobi mednarodnega sodelovanja na področju obrambe in tehnološkega napredka. Podpolkovnik **Peter Čuden** v svojem prispevku predstavlja vpliv skupine G20 na mednarodne ekonomske odnose. Podpolkovnik **Andrej Skodič** je kritično predstavil vlogo skupine G7 pri oblikovanju globalnih ekonomskih politik, reševanju mednarodnih kriz, spodbujanju trgovine in razvoja ter obravnavi globalnih izzivov. Podpolkovnik **Slavko Majcen** je v svojem prispevku

<sup>4</sup> Pogosta sestavina takih partnerstev je status vzajemnega opazovalca. Svetovna trgovinska organizacija (STO) na primer ponuja status opazovalca Združenim narodom, OECD in Svetovni banki, Afriška unija (AU) pa kot akreditirane partnerje navaja skupek regionalnih in globalnih mednarodnih organizacij. Partnerstva so lahko tudi operativna, na primer sodelovanje med Natom, OVSE in EU na področju varnostne politike.

<sup>5</sup> Na primer pri globalnem upravljanju naj bi mednarodne organizacije s sedežem v Aziji uporabljale poseben »azijski način« sodelovanja, ki ima korenine v pravni in politični kulturi ter ga odlikujeta neformalnost in medvladnost. Navsezadnje so lahko mednarodne organizacije povezane tudi zaradi bližine lokacije sedeža. Velika koncentracija sedežev mednarodnih organizacij je v mestih, kot so New York, Washington, Ženeva, Bruselj, London, Pariz in Dunaj. Tudi če imajo mednarodne organizacije malo skupnega, je zaradi bližine sedeža več možnosti za interakcijo. Ker se osebe mednarodnih organizacij srečuje in razpravlja na družbenih in političnih prizoriščih, se izkušnje in norme lažje prenašajo (tak primer ponazarja izmenjava osebja in izkušenj med Natom in EU na ravni vojaškega osebja in političnega vodstva).

izpostavil mednarodno perspektivo Afriške unije (AU) na nemirni afriški celini. Podpolkovnik **Igor Veršnik** je analiziral vpliv Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC) na svetovno ekonomijo. Podpolkovnik **Anton Pakar** predstavlja mesto Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) v mednarodnem redu, s posebnim poudarkom na izzivih, ki jih prinaša multipolarnost. Podpolkovnik **Gregor Virant** je v svojem prispevku obravnaval Arktični svet, ključni medvladni forum za obravnavo vprašanj, kot so varstvo okolja, trajnostni razvoj in blaginja prebivalstva v izredno ranljivi arktični regiji. Podpolkovnik **Tomaž Žbogar** je raziskal vzpon in širitev skupine BRICS+, s poudarkom na njegovi vlogi pri reformah globalnega upravljanja in uveljavljanju multipolarnega sveta, ki naj bi bolj pravično odražal raznolike interese in moči na globalni ravni. Podpolkovnik **Jurij Raduha** je analiziral Nordijsko obrambno sodelovanje (NORDEFCO) v luči mednarodne varnosti in strateškega prostora, ki predstavlja geografsko mejo med Natom in Rusijo. Podpolkovnik **Damjan Golob** obravnava Šanghajsko organizacijo za sodelovanje (SCO), ki je kot ena največjih mednarodnih regionalnih organizacij, katere geografska območja držav članic presegajo prostor Srednje Azije, v središču mednarodnega vozlišča. Podpolkovnik **Simon Lindič** je kritično ovrednotil izzive Svetovne trgovinske organizacije (STO), ključne organizacije za vzdrževanje na pravih temelječega svetovnega reda, ki omogoča stabilnost in mir tudi v kontekstu sodobnih globalnih izzivov, kot so geopolitične napetosti in ekonomska nihanja. Zadnji prispevek, ki ga je pripravil podpolkovnik **Aleš Kesič** naslavlja perspektivo Zveze držav Jugovzhodne Azije (Asean) v globaliziranem svetu ter poudarja razumevanje njene vloge pri spodbujanju regionalnega sodelovanja in povezovanja v Jugovzhodni Aziji.

Uredniški odbor vabi vse, ki jih zanimajo vojaške, obrambne in varnostne teme, k dejavnemu soustvarjanju izdaje Vojaškošolskega zbornika v letu 2025.

Dr. Pavel Vuk, sekretar  
odgovorni urednik Vojaškošolskega zbornika

#### Uporabljeni viri:

1. Abbott, Kenneth W., Genschel, Philipp, Snidal, Duncan in Zangl, Bernhard, (ur.). (2015). *International organizations as orchestrators*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno na: <https://doi.org/10.1017/cbo9781139979696>.
2. Benko, Vlado. (2022). *Sociologija in teorija mednarodnih odnosov*. (Niko, Toš in Milan Brglez (ur.)). Ljubljana: FDV.



3. Dellmuth, Lisa Maria in Tallberg, Jonas. (2015). The Social Legitimacy of International Organisations: Interest Representation, Institutional Performance, and Confidence Extrapolation in the United Nations. *Review of International Studies*, 41(3), str. 451–475. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/24564339>.
4. Gehring, Thomas in Oberthür, Sebastian. (2009). The Causal Mechanism of Interaction Between International Institutions. *European Journal of International Relations*, 15 (1), str. 125–156.
5. Jupille, Joseph, Snidal, Duncan in Mattli, Walter. (2013). *Institutional Choice and Global Commerce*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Kahler, Miles. 2000. Legalization as Strategy: The Asia-Pacific Case. *International Organization*, 54 (3), str. 549–571.
7. Keohane, Robert in Victor, David. (2011). The Regime Complex for Climate Change. *Perspective on Politics*, 9 (1), str. 7–23.
8. Koops, Joakim in Biermann, Rafael (ur.). (2016). *Palgrave Handbook of Inter-Organizational Relations in World Politics*. Basingstoke: Palgrave.
9. Kuhn, Thomas. (1970). *The Structure of Scientific Revolution* (2. izdaja). Chicago: Chicago University Press.
10. Lakatos, Imre. (1970). Falsification and the Methodology of Science Research Programmes. V Imre Lakatos in Alan Musgrave (ur.), *Criticism and the Growth of Knowledge*, str. 91–196. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Lake, A. David, Martin, L. Lisa in Risse, Thomas. (2021). Challenges to the Liberal International Order: Reflections on International Organization. Predstavitevni dokument v okviru International Organization 75th Anniversary (posebna izdaja). *International Organization*, str. 1–55. Dostopno na: <http://quote.ucsd.edu/lake/files/2020/09/IO-5742-revised-June-2020.pdf>.
12. Lenz, Tobias in Burilkov, Alexandr. (2017). Institutional Pioneers in World Politics: Regional Institution Building and the Influence of the European Union. *European Journal of International Relations*, 23 (3), str. 654–680.
13. Lenz, Tobias in Viola, Lora Anne. (2017). Legitimacy and Institutional Change in International Organisations: A Cognitive Approach. *Review of International Studies*, 43(5), str. 939–961. Dostopno na: <https://www.jstor.org/stable/26619172>.
14. Lijphart, Arend. (1974). International Relations Theory: Great Debates and Lesser Debates. *International Social Science Journal*, 26(1), str. 11–21.
15. OECD. (2021). *Compendium of International Organisations' Practices: Working Towards More Effective International Instruments*. Pariz: OECD Publishing. Dostopno na: <https://doi-org.nukweb.nuk.uni-lj.si/10.1787/846a5fa0-en>.
16. Risse, Thomas. (2016). The Diffusion of Regionalism. V Tanja, Börzel in Thomas, Risse (ur.), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, str. 87–108. Oxford: Oxford University Press.
17. Sommerer, Thomas in Tallberg, Jonas. (2019). Diffusion Across International Organizations: Connectivity and Convergence. *International Organization*, 73(2), str. 399–433. Dostopno na: <https://www.jstor.org/stable/26739377>.